МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

К. В. Рудько
Україна та Міжнародний кримінальний суд *439*

П. В. Загородній, В. І. Чуєнко
Поняття та зміст консульського права *441*

Б. Ю. Павлюк, В. І. Чуєнко
Громадянство та його значення для міжнародного права *442*

А. А. Партека, В. І. Чуєнко
Міжнародний Суд ООН та права людини у збройних конфліктах *444*

І. В. Пасічник
Роль національної правової системи у формуванні сучасного суспільства *446*

О. В. Данько
Сутність правоохоронної діяльності як інструмент захисту прав і свобод громадян *448*

Р. Ю. Іванова
The role of international organizations in transforming national legal systems: the case of Ukraine *451*

К. С. Медуниця, О. О. Бондаренко
Правові аспекти забезпечення свободи слова в Інтернеті *453*

В. Ю. Томашевська, А. Ю. Стаднічук
Особливості кримінально-правової протидії диверсіям та шпигунству в умовах воєнного стану *455*

Г. Л. Губіна
Поняття "Європейський патент" та "Європейський патент з унітарною дією" *458*

А. Г. Слостін
Вплив національних та міжнародних правових систем на ефективність процедур банкрутства: порівняльний аналіз правових механізмів у контексті сучасних економічних викликів *460*

І. М. Цермолонський
Особливі порядки кримінального провадження в Україні *464*

О. І. Савка
Загальна характеристика доктрини міжнародно-правового регулювання приватної військової та охоронної діяльності *466*

Ю. В. Корнєєв
Актуальні питання земельно-правових відносин *472*

В. О. Швець
Особливості правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану *475*

В. М. Барановська
Правові основи міжнародного комерційного арбітражу в Україні *477*

В. М. БАРАНОВСЬКА
канд. юрид. наук, доцент МОН,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права
Навчально-наукового інтитуту права ім. Князя Володимира Великого, МАУП

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНІСТІ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ

В межах даної теми досліджуються правові та практичні аспекти функціонування міжнародного комерційного арбітражу стану, зокрема аналізується вплив військових дій на арбітражні процедури, можливості застосування арбітражних рішень, а також проблеми їх виконання в умовах обмеженого правового та економічного простору.

Основну увагу приділено тому, як арбітражні інституції в Україні, зокрема Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України, адаптуються до нових реалій. Розглянуто також питання примусовості арбітражних рішень у світлі воєнних дій, санкцій, економічних обмежень та викликів для правової системи України.

Окремий акцент зроблено на можливостях проведення арбітражних слухань у дистанційному форматі та використанні сучасних технологій для забезпечення безперервності процесу в умовах воєнного стану. У статті також розглянуто перспективи адаптації арбітражу до нових реалій, включаючи можливість подання позовів щодо відшкодування збитків, завданих військовими діями.

У дослідженні аналізуються перспективи розвитку міжнародного арбітражу в Україні, зокрема використання цифрових технологій, проведення онлайн-слухань та адаптація арбітражного процесу до викликів воєнного часу. Окрему увагу приділено можливостям українських підприємців захищати свої права через арбітраж у міжнародних спорах, включаючи питання відшкодування збитків, завданих військовими діями.

Міжнародний комерційний арбітраж є одним із найефективніших способів вирішення спорів між учасниками міжнародної торгівлі, забезпечуючи швидкість, гнучкість і нейтральність процесу. Однак діяльність арбітражу в Україні стикається з низкою нових викликів через запровадження воєнного стану в результаті широкомасштабної агресії. Військові дії призвели до значного порушення нормальної господарської діяльності, зокрема ускладнили виконання контрактів, доступ до правосуддя та реалізацію арбітражних рішень. Це породжує питання щодо можливості арбітражу ефективно функціонувати в таких надзвичайних умовах.

Однією з головних проблем є фізичні та юридичні бар'єри для проведення арбітражних слухань, зокрема ризики безпеки для учасників, відсутність доступу до необхідних доказів і документів, а також зниження фінансової спроможності сторін виконувати свої зобов'язання. Окрім цього, значні труднощі викликає примусове виконання арбітражних рішень в умовах воєнного стану, що накладає додаткові обмеження на юридичну систему та міжнародне співробітництво у сфері торгівлі та інвестицій.

Воєнний стан також впливає на застосування міжнародного права та арбітражних договорів, зокрема у контексті санкцій, економічних обмежень та конфлікту інтересів

між сторонами спору. Це зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до арбітражного процесу і створює потребу у пошуку альтернативних механізмів розв'язання спорів та інструментів для захисту прав учасників торгівлі.

У структурі міжнародного комерційного арбітражу в Україні ключову роль відіграє Міжнародний комерційний арбітражний суд (далі — МКАС) при Торгово-промисловій палаті України. Його діяльність базується на національному законодавстві та відповідних міжнародних стандартах. МКАС забезпечує прозорість і нейтральність арбітражного процесу, надаючи учасникам спорів незалежний форум для вирішення їхніх питань.

Але, у світлі сучасних викликів, таких як війна в Україні та її економічні наслідки, правові основи міжнародного комерційного арбітражу в Україні продовжують адаптуватися до нових умов. Особлива увага приділяється розвитку електронних засобів вирішення спорів, забезпеченню доступності арбітражних процедур і посиленню гарантій виконання арбітражних рішень в умовах воєнного стану.

Отже, правові основи міжнародного комерційного арбітражу в Україні ґрунтуються на поєднанні національних законів і міжнародних зобов'язань, що забезпечує стабільність і передбачуваність у сфері вирішення міжнародних комерційних спорів. Однак, з огляду на поточні виклики, ця система потребує подальшого вдосконалення для забезпечення ефективності арбітражного процесу в умовах глобальної нестабільності.

Введення воєнного стану внаслідок збройної агресії створило серйозні виклики для всіх аспектів господарської діяльності. Воєнний стан має значний вплив на правове та економічне середовище, у якому функціонує арбітраж, змінюючи умови ведення справ, доступу до правосуддя та можливості виконання арбітражних рішень.

Окремим викликом для міжнародного комерційного арбітражу є виконання арбітражних рішень в умовах воєнного стану. Хоча й Україна є учасницею Нью-Йоркської конвенції, введення воєнного стану може створити додаткові бар'єри для примусового виконання таких рішень. Економічна нестабільність, санкції, замороження активів, а також втрати фізичних та юридичних осіб внаслідок війни ускладнюють виконання арбітражних рішень на практиці [6]. Зокрема, санкції та економічні обмеження можуть ускладнити доступ до активів або рахунків сторін, що підлягають арешту або примусовому виконанню. Державні органи (суди та виконавчі служби), можуть мати обмежені можливості для реалізації арбітражних рішень через те, що ресурси держави переважно спрямовані на підтримку оборонних та безпекових заходів.

Незважаючи на ці перешкоди, міжнародний комерційний арбітраж залишається важливим інструментом для захисту прав суб'єктів господарювання. Дистанційні форми проведення слухань, використання сучасних цифрових технологій, спрощення процедур доказування та гнучкість у вирішенні питань, пов'язаних із форс-мажорними обставинами, демонструють значний потенціал для вдосконалення арбітражу в умовах війни. Крім того, особливого значення набуває розвиток механізмів для відшкодування збитків, завданих збройним конфліктом, через арбітраж.

Таким чином, міжнародний комерційний арбітраж, зберігаючи свою актуальність як ефективний механізм вирішення спорів, має перспективи подальшого вдосконалення та адаптації до умов глобальної нестабільності, що забезпечить його стійкість та ефективність у постконфліктному середовищі.

Джерела

1. The ICAC participated in the Conference of the Chartered Institute of Arbitrators (CIArb) "Sanctions in International Arbitration" (Copenhagen, Denmark). *International Commercial*

Arbitration Court website. 2024. URL: https://icac.org.ua/en/novyny-ta-publikatsiyi/icac-vzyav-uchast-u-konferentsiyi-korolivskogo-instytutu-arbitriv-ciarb-sanctions-in-international-arbitration-kopengagen-korolivstvo-daniya/
2. *Гринько К. Е.* Правовий режим воєнного стану в Україні 2022 / К. Е. Гринько, С. М. Наумкіна // Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові, соціально-економічні та культурні виміри : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених (м. Одеса, 16 травня 2022 р.). Одеса : ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського", Центр соціально-політичних досліджень "Politicus", 2022. С. 10–13. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/14962
3. Європейська конвенція про зовнішньоторговий арбітраж від 21.04.1961. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU61K07U
4. Конвенція ООН про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 року. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Text-of-UN-Convention_New-York-1958-4.pdf
5. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text
6. *Сірик М. А.* Міжнародні економічні спори: причини виникнення, класифікація та сучасні методи розв'язання. Дипломна робота на здобуття ступеня магістр спеціальності "Міжнародне право". Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 99 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/61953
7. *Шпомер А. І., Присяжний В. В.* Правовий захист прав інвесторів. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 6. С. 32–36. С. 34 URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/8.pdf

В. І. ЧУЄНКО

канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-науковий інститут права ім. Володимира Великого ПрАТ "ВНЗ "МАУП", м. Київ, Україна
v1401@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНДАРТІВ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект (далі — ШІ) відкриває нові можливості, стрімко змінює аспекти людського життя, надає безпрецедентні перспективи для інновацій і стимулює економіки держав світу та покращує добробут їх суспільств. Одночасно з цим динамічне зростання та широкомасштабне використання систем ШІ спричиняють виникнення низки делікатних етичних питань, а також серйозних юридичних і соціальних викликів. Першочергово останні пов'язані з захистом прав людини і громадянина, безпеки, прозорості, відповідальності та проблеми уникнення дискримінації. У відповідь Європейський Союз (далі — ЄС), який позиціює себе як лідера в глобальному управлінні ШІ, розробив комплексні правила щодо ШІ, зокрема Закон про ШІ. Проте невирішеними залишаються питання щодо ефективності цих законів у захисті ключових прав людини, таких як конфіденційність, рівність, автономія та свобода [1, с. 417].